

Oslo ble Norges hovedstad 31. august 1314

Uttalelse fra Fellesrådet for Historielagene i Oslo samlet til møte hos Middelalder-Oslo i Saxegaarden 24.10.13. Uttalelsen er forfattet av tidligere leder i Fellesrådet, advokat Tom S. Vadholm.

Kong Håkon 5. Magnusson flyttet Norges hovedstad til Oslo formelt den 31. august 1314 ved å la prosten ved Mariakirken overta som rikets kansler "til evig tid". Før det hadde kansleren vært kannik ved Apostelkirken i Bergen. Da ble også rikets segl overført fra Apostelkirken til Mariakirken. Men siden har byen ikke alltid vært landets egentlige hovedstad. I dobbeltmonarkiet Danmark-Norge lå makten uten tvil i København. Men man regnet alltid Oslo/Christiania som Norges "hovedby".

Noen som ikke ønsker at Oslo skal kunne påberope seg 700 års jubileet, kommer med noen underlige argumenter. Det ene er at Christiania ikke ble landets største by før på 1800-tallet. Men i en rekke land er ikke den største byen hovedstad? Se på land som Kina, India, USA og Sveits. Et annet argument er at statsadministrasjonen ofte foregikk fra Akershus som ikke formelt var en del av byen før langt inn på 1800-tallet. At en militær festning er underlagt kommandanten og ikke et byråd, er en selvfølge. Ellers var lokale grenser i gammel tid mest kirkelige.

Påstandene om hva en hovedstad er og når det fungerte i Skandinavia, blir mye synsing. Mange mener det skjedde fra Håkon Håkonssons tid og særlig under Magnus Lagabøter. På Håkon 5. s tid var kansleren blitt leder av kongens sentraladministrasjon. Kansleren var da en boklærd, kirkens mann. Kongen fastsatte at for formynderstyrets fire medlemmer skulle kansleren ha to skrivere og de tre andre medlemmene én hver. Omkring fem kontorister, kalt klerker eller notarier, synes å ha vært kongens sentraladministrasjon (Kåre Lunden 1976). Kontoret har nok vært i kirkens kor eller sakristi som før 31.8.1314 var i Apostelkirken, deretter i Mariakirken. Over ¾ av Håkon 5. regjeringstid fant sted før denne datoen. Derved er det også rimelig at mange dokumenter ble utstedt i Bergen. Ellers ble de vel utstedt der kongen til en hver tid befant seg.

Oslo/Christiania ble også i Danmark-Norge regnet som Norges "hovedby". Kongehyllingene fant alltid sted i her. Når kongen besøkte Norge tok han utgangspunkt her. Når det var oppnevnt en stattholder, ble denne plassert her. Han holdt tidvis til på Akershus, men også nede i byen. Gyldenløve bodde i Stattholdergården i Raadhusstræde. Bernt Anker testamenterte Paléet i Store Strandgade "til Beboelse for den kongelige Familie, saa ofte Norge maatte nyde det Held, at nogen af vort Kongehuus her opholder sig". Etter hans død i 1805 bodde stattholderne her.

Et viktig poeng er at det i 1814 ikke ble vedtatt at Christiania skulle være hovedstad. Men i Grunnlovens § 68 vedtok man at "Storthinget aabnes ... i Rigets Hovedstad". Det var ikke nødvendig å beslutte hvor det var. Eidsvoldsforsamlingen visste at det var Christiania.

La oss derfor feire, ikke storslått som et grunnlovsjubileum, men på en for Oslo naturlig, beskjeden måte at det er 700 år siden Oslo fikk overdratt verdigheten som sted for kongens sentraladministrasjon, det vi normalt kaller hovedstad.